

Palveluohjaus varhaiskasvatuksessa
Sosionomin rooli, kokemus ja kehittämissuhteet perheiden tuke-
misessä

Kuukasjärvi Anni

Opinnäytetyö

Sosiaaliala
Sosionomi (AMK)

2025

Tekijä	Anni Kuukasjärvi	Vuosi	2025
Ohjaaja(t)	Anneli Ylikärppä		
Toimeksiantaja	Lapin ammattikorkeakoulu		
Työn nimi	Varhaiskasvatuksen palveluohjaus – sosionomin rooli, kokemus ja kehittämis ehdotukset perheiden tukemisessa.		
Sivumäärä	42 + 2		

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella varhaiskasvatuksen sosionomien näkemyksiä palveluohjauksesta sekä sen toteutumisesta ja kehittämistarpeista. Tavoitteena oli lisätä ymmärrystä siitä, miten sosionomit kokevat oman asiantuntijuutensa palveluohjauksessa ja millaisia haasteita ja mahdollisuuksia siihen liittyy.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena kyselytutkimuksena, ja aineisto kerättiin suljetuissa sosiaalisen median ryhmissä sosionomeilta, jotka työskentelevät varhaiskasvatuksessa. Aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin menetelmin.

Tulosten mukaan sosionomit pitivät palveluohjausta tärkeänä osana työtään, mutta sen toteutuminen koettiin hajanaiseksi ja työnkuvan sisällä epäselväksi. Vastaajat kokivat omaavansa osaamista perheiden tukemiseen, mutta palveluohjauksen toteuttaminen jäi usein ajan ja rakenteiden puutteen vuoksi vähäiseksi. Sosionomien asiantuntemus nähtiin erityisen tärkeäksi ennaltaehkäisevässä työssä ja perheiden tukemisessa. Kehittämis ehdotuksina esitettiin muun muassa kiertävien sosionomien käyttöä, selkeämpää työnkuvaa sekä moniammatillisen yhteistyön vahvistamista. Tuloksia voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteiden ja palveluohjauksen kehittämisessä.

Avainsanat varhaiskasvatus, sosionomi, palveluohjaus, ennaltaehkäisevä työ,

Author	Anni Kuukasjärvi	Year	2025
Supervisor(s)	Anneli Ylikärppä		
Commissioned by	Lapland University of Applied Sciences		
Title	Service coordination in Early Childhood Education – the role, experience and development suggestion of Bachelor of Social Services in supporting families.		
Number of pages	42 + 2		

The purpose of this thesis was to explore the perspectives of Bachelor of Social Services working in early childhood education regarding service coordination, its implementation, and development needs. The aim was to enhance understanding of how these professionals perceive their own expertise in service coordination, as well as the challenges and opportunities related to it.

This thesis was conducted as a qualitative survey study. The data was collected through closed social media groups from Bachelor of Social Services professionals working in early childhood education. The material was analysed using qualitative content analysis methods.

According to the results, service coordination was considered an important part of the respondents' work, yet its implementation was perceived as fragmented and unclear within their job descriptions. The participants felt that they had the skills to support families, but the actual practice of service coordination was often limited by a lack of time and structural support. The expertise of Bachelor of Social Services professionals was seen as particularly crucial in preventive work and in supporting families. Development suggestion included the use of itinerant Bachelor of Social Services professionals, clarification of job roles and strengthening of multi-professional collaboration. The finding can be utilized to improve staff structures and service coordination practices in early childhood education.

Keywords Early Childhood Education, Bachelor of Social Services, service guidance, preventive work,

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	6
2.1 Tarkoitus ja tavoite.....	6
2.2 Tutkimusote	6
2.3 Aineistonkeruutapa	7
2.4 Aineiston analyysi	8
2.5 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	10
3 PALVELUOHJAUS VARHAISKASVATUKSESSA	12
3.1 Varhaiskasvatuksen perusta.....	12
3.2 Palveluverkostot lapsen ja perheen tukena	17
3.3 Palveluohjauksen perusta ja kehitys sosiaaalialalla	21
3.4 Sosionomin tehtävä ja osaaminen palveluohjauksessa	24
3.5 Palveluohjaus ennaltaehkäisevänä työotteena varhaiskasvatuksessa	26
4 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	28
4.1 Tulokset sisällönanalyysistä	28
4.2 Sosionomin työnkuvan haasteet ja kehittämistarpeet.....	28
4.3 Sosionomin vahvuudet varhaiskasvatuksessa	30
4.4 Palveluohjaus sosionomin työssä- merkitys ja ennaltaehkäisevä näkökulma.....	30
4.5 Varhaiskasvatuksen palveluohjauksen kehittäminen.....	32
4.6 Perheiden palvelutarpeet ja tuen tarpeet	33
5 POHDINTA	35
LÄHTEET	38
LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen sosionomi on uusi ammattinimike, jonka ammatin harjoittamiseen vaaditaan sosionomi (AMK)- tutkinto. Tutkintoon tulee sisältyä vähintään 60 opintopisteen verran opintoja, jotka suuntautuvat varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan. Myös sosionomi (ylempi AMK) - tutkinnon suorittaneet voivat toimia varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävässä, mikäli heidän tutkintoonsa sisältyy varhaiskasvatukseen liittyviä opintoja. Sosionomin tehtäväkuva on vielä monissa kunnissa ja yksiköissä epäselvä. Varhaiskasvatuksen sosionomin työssä korostuvat usein moniammatillinen yhteistyö, perheiden palveluohjaus sekä kasvatusyhteistyön ja yhteisöllisyyden tukeminen. (Talentia 2025a.)

Varhaiskasvatuksella on keskeinen rooli lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Se edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä. Samalla varhaiskasvatus tukee vanhempia kasvatustehtävässä ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. Varhaiskasvatuksessa opitut taidot vahvistavat myös lasten osallisuutta ja aktiivista roolia yhteiskunnassa. (Opetushallitus 2024a.)

Tutkimusotteeni on laadullinen, ja sen tavoitteena on selvittää, millaisena varhaiskasvatuksen sosionomit kokevat palveluohjauksen tarpeen omassa työssään. Varhaiskasvatussuunnitelmassa korostetaan, että sosionomin asiantunteudesta voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksessa (Opetushallitus 2022, 22). Aihe on ajankohtainen ja merkityksellinen, sillä lasten ja perheiden tuen tarpeet ovat lisääntyneet viime vuosina (Stenvall, Laitinen & Kosonen 2024). Palveluohjaus voidaan nähdä tärkeänä osana ennaltaehkäisevää työtä ja varhaista puuttumista. Opinnäytetyöni tavoitteena on selkeyttää varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa ja tarkastella, millaisena palveluohjaus näyttäytyy osana tätä tehtäväkokonaisuutta. Aineistonkeruutapana käytän sähköistä kyselylomaketta.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

2.1 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, miten sosionomit kokevat palveluohjauksen merkityksen varhaiskasvatuksessa osana omaa työtään ja lapsiperheiden tukemista sekä miten palveluohjaus näkyy varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvassa. Vaikka opinnäytetyölläni ei ole ulkopuolista toimeksiantajaa, koen aiheen tärkeäksi itselleni että mahdollisesti muille sosionomeille, jotka pohtivat palveluohjauksen roolia osana omaa ammattikuntaansa. Monissa yksiköissä sosionomin työnkuva on edelleen epäselvä ja uskon opinnäytetyölläni tuovan siihen lisää selkeyttä ja ymmärrystä.

Opinnäytetyö vastaa tutkimuskysymyksiin:

- Millaisena sosionomit kokevat palveluohjauksen merkityksen varhaiskasvatuksessa osana omaa työtään ja lapsiperheiden tukemista?
- Miten palveluohjaus näkyy varhaiskasvatuksessa osana sosionomin tehtäväkuvaa?

2.2 Tutkimusote

Valitsin tutkimusmenetelmäkseni laadullisen tutkimuksen, jonka pääasiallisena tavoitteena on syventää ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä ihmisten omien kokemusten ja näkökulmien kautta. Laadullinen tutkimus keskittyy ilmiön tarkasteluun kontekstissaan ja pyrkii tarjoamaan syvällistä analyysia aineistosta. Tässä tutkimusmuodossa johtopäätökset perustuvat kerättyyn aineistoon ja tutkittavien henkilöiden kokemuksiin, mikä mahdollistaa aiheen monipuolisen ja kattavan tarkastelun. Tyypillistä laadulliselle tutkimukselle on myös se, että teoria ja aineisto vuorovaikuttavat jatkuvasti tutkimusprosessin eri vaiheissa. Teoria ei ole tutkimuksen perusta, vaan se toimii työkaluna, joka auttaa aineiston keruuta, analysointia ja tutkimuskysymykseen syventymistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 24.) On tärkeää huomioida, että tutkimustulokset eivät ole täysin riippumattomia tutkimuksen toteutustavasta tai tutkijan näkemyksistä. Tutkijan valinnat ja

lähestymistapa vaikuttavat siihen, mitä tutkimuksessa lopulta saadaan selville. (Juuti & Puusa 2020, 1.)

Laadullinen tutkimusmenetelmä sopii opinnäytetyöhöni, sillä sen tavoitteena ei ole löytää yhtä ja ehdotonta totuutta, vaan ymmärtää ilmiöitä syvällisemmin ja kontekstissaan. Tämä lähestymistapa mahdollistaa monipuolisen näkemyksen sosionomien kokemuksista, erityisesti palveluohjauksen arjesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Ammattilaisille kohdennettu kysely voi tuoda esiin, miten sosionomit kokevat palveluohjauksen käytännössä ja millaiset asiat muokkaavat heidän käsityksiään. Laadullisessa tutkimuksessa huomioidaan aina myös toimintaympäristö esimerkiksi varhaiskasvatuksessa lasten ja perheiden tarpeet sekä muut ympäristötekijät, jotka vaikuttavat sosionomin työhön. Menetelmä mahdollistaa ilmiön tarkastelun kokonaisvaltaisemmin ja rikkaammin kuin määrällinen tutkimus. Lisäksi tutkimusaikataulu ja aineistonkeruun ajankohta vaikuttaa tuloksiin: esimerkiksi sosionomien näkemykset voivat muuttua ajankohtaisten tarpeiden tai sosiaalipoliittisten muutosten myötä, mikä on tärkeää huomioida tulkinnassa. (Vilkkä 2021, luku “menetelmän erityispiirteet”.)

2.3 Aineistonkeruutapa

Laadullisen opinnäytetyöni aineistonkeruumenetelmänä käytin puolistrukturoitua kyselylomaketta, joka tarjoaa vastaajille vapaammat mahdollisuudet ilmaista näkemyksiään. Tämän menetelmän etuna on se, että se mahdollistaa syvällisempien ja yksilöllisempien vastausten saamisen (Puusa & Juuti 2020, 6). Opinnäytetyössäni käytin sähköistä kyselylomaketta, jonka kohderyhmänä on varhaiskasvatuksessa työskentelevät sosionomit. Kysely julkaistiin sosiaalisessa mediassa, suljetuissa sosionomeille suunnatuissa Facebook-ryhmissä.

Sähköisen kyselylomakkeen etuna on joustavuus sekä tutkijalle että vastaajalle. Lomakkeeseen voi vastata ajasta ja paikasta riippumatta, ja sen jakaminen sekä palauttaminen onnistuu nopeasti. Lisäksi aineiston käsittely on helpompaa, kun se on heti sähköisessä muodossa. (Valli & Perkkilä 2018, luku “sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa”.)

Kyselylomakkeen suunnittelussa huolehdin siitä, että kysymykset liittyvät suoraan tutkimuskysymykseeni ja pysyvät teoreettisen viitekehyksen sisällä. Ennen kyselylomakkeen laatimista pohdin tarkasti, mihin haluan vastauksen ja miksi. Vastaaminen kyselyyni oli vapaaehtoista. Laadin kysymyksistä selkeitä, ymmärrettäviä ja yksiselitteisiä. Huomioin erityisesti sen, että määritteet ja käsitteet ovat vastaajille tuttuja ja vältin monimutkaista tai epäselvää kieltä.

Kyselylomake sisälsi sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Avoimet kysymykset mahdollistavat vastaajien henkilökohtaisten ja spontaanien näkemysten esiin tuomisen ilman tarkkoja rajoitteita (Vilka 2021, kyselylomakkeen suunnittelu ja testaus). Kysymysten asettelu etenee loogisesti – aloitan helpommilla ja etenen vähitellen syvällisempiin. Sanavalinnoissa käytin vastaajille tuttuja ja yksiselitteisiä ilmauksia, ja koko kyselyllä tulee olla selkeä rakenne ja johdonmukainen eteneminen (Vilka 2021, luku “kyselylomakkeen suunnittelu ja testaus”).

Laadin myös testikyselyn, jonka avulla pystyin tunnistamaan mahdolliset ongelmat ja tein tarvittavat korjaukset ennen varsinaista aineistonkeruuta. Näin varmistin, että kyselylomake on toimiva ja tuottaa luotettavaa ja tutkimuksellisesti merkityksellistä tietoa.

2.4 Aineiston analyysi

Aineiston analyysi laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa käytännönläheisiä toimenpiteitä, kuten aineiston huolellista lukemista, sen järjestämistä, sisällön ja rakenteiden erottelua sekä näiden pohdintaa. Analyysin tavoitteena on tuoda selkeyttä monimutkaiseen ja usein laajaan tekstimateriaaliin. Opinnäytetyössäni analyysin tarkoituksena oli tiivistää kyselystä saadut sisällöt ja tarkastella, miten keskeiset teemat ja ilmiöt ilmenevät suhteessa tutkimusongelmiini. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2012, 73.)

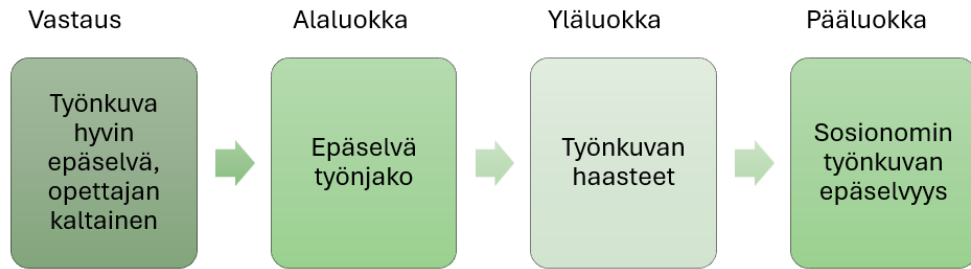
Aineiston analyysimenetelmäksi valitsin sisällönanalyysin, sillä se soveltuu erinomaisesti laadulliseen tutkimukseen, jossa tavoitteena on ilmiöiden ymmärtäminen ja tiivistäminen. Sisällönanalyysin avulla voidaan muodostaa selkeä ja yleistettävissä oleva kuvaus tutkittavasta aiheesta. Menetelmä

mahdollistaa inhimillisten kokemusten tarkastelun – se avaa, miten ihmiset ilmaisevat itseään, millaisia arvoja ja asenteita he tuovat esiin ja miten erilaiset ilmiöt näyttäytyvät eri konteksteissa. Tämä lähestymistapa tukee tutkimukseni tavoitetta ymmärtää varhaiskasvatuksen sosionomien kokemuksia ja näkemyksiä palveluohjauksesta syvällisesti ja merkityksiä etsien. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117-118.)

Aineiston analyysissäni keskeistä roolia näyttelee kohderyhmän tuntemus, joka tukee vastausten tulkintaa ja syventää ymmärrystä tuloksista. Analyysivaiheessa tiivistin ja tulkitsin aineistoa, käyden vuoropuhelua kyselyn tuloksien, teorian ja omien havaintojen välillä. Opinnäytetyössäni painottuu teoriasidonnaisuus, jossa sosionomien antamia vastauksia ja kokemuksia tarkastellaan suhteessa olemassa olevaan teoriaan.

Laadulliselle tutkimukselle tyypillinen piirre on hypoteesittomuus: tutkimusta ei ohjaa valmiit oletukset tai odotukset tuloksista, vaan se etenee avoimesti ja joustavasti ilmiöltä syvällisesti ymmärtäen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 14). Lähestyin tutkimusta ilman ennakko-oletuksia, mikä mahdollisti uusien näkökulmien ja löydösten esiin nousemisen sekä oman ymmärrykseni syventymisen.

Aineistolähtöisessä analyysissäni hyödynsin teemoittelua. Teemoittelu etenee siten, että aineisto jaetaan ensin pienempiin osiin, joita järjestetään esiin nousevien aihealueiden mukaan. Tämän jälkeen tunnistetaan keskeisiä teemoja, jotka kuvaavat vastaajien näkemyksiä ja kokemuksia tarkemmin kts. (Kuvio 1). (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 4.1.) Näiden teemojen avulla rakensin analyysini ja löysin vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Kuvio 1. Esimerkki teemoittelusta

2.5 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Hyvään tieteelliseen toimintatapaan kuuluvat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimuksen kaikissa vaiheissa, aineiston keräämisestä ja tulosten tallentamisesta, niiden esittämiseen ja arviointiin. Opinnäytetyötä tehdessä on tärkeää noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä, kuten reilua ja läpinäkyvää tiedon jakamista sekä toisten työn kunnioittamista. Tieteellinen yhteisö rakentuu yhteistyölle ja avoimelle tiedonvaihdolle, joten muiden tutkijoiden ansiot ja julkaisut tulee tunnustaa ja niihin on viitattava asianmukaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 12–15.) Luotettavuus näkyi tutkimuksessani siten, että käyttämäni lähteet ovat ajantasaisia, laadukkaita ja kriittisesti arvioituja.

Hyvien tieteellisten käytäntöjen ja tieteellisen julkaisemisen eettisten ohjeiden noudattaminen edistää avoimuutta, läpinäkyvyyttä ja tutkimuksen luotettavuutta. Myös asiantuntijatehtävissä ja arvioinnissa tulee toimia läpinäkyvästi, perustellusti ja puolueettomasti. Tällöin noudatetaan myös hallintolain mukaisia esteellisyysäännöksiä, jotka varmistavat, ettei arviointiin liity eturistiriitoja ja että työ tehdään objektiivisesti. Opinnäytetyölläni noudatin tieteellisen käytännön perusperiaatteita: luotettavuutta, rehellisyyttä, arvostusta ja vastuunkantoa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 12–15.)

Opinnäytetyössä erityisen tärkeää on suojata osallistujien yksityisyyttä ja kunnioittaa heidän itsemääräämisoikeuttaan. Osallistuminen täytyy olla aina vapaaeht-

toista ja osallistujilla on oikeus päättää, mitä tietoja tai ajatuksia he haluavat tutkimuksessa jakaa. Henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava tarkkaa harkintaa, niiden kerääminen on sallittua vain, jos se on tutkimuksen kannalta välttämätöntä ja perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan. (Kuula 2011, 80, 85.) Omassa opinnäytetyssäni kerroin kyselyyn osallistuvilla mahdollisimman selkeästi ja yksityiskohtaisesti opinnäytetyöni tarkoituksesta saatekirjeessä (Liite 1). Ilmoitin heti, että kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Kyselylomake on täysin anonymi, eikä vastaajien henkilötietoja kerätä tai käsitellä. Kaikki saadut vastaukset käsitelin täysin luottamuksellisesti ja niitä käytin ainoastaan tutkimustarkoituksessa.

3 PALVELUOHJAUS VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Varhaiskasvatuksen perusta

Kaikilla lapsilla on oikeus varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen yksilöllistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia opetuksen, kasvatuksen ja hoidon kautta. Se on olennainen osa Suomen koulutusjärjestelmää. Varhaiskasvatuksen tärkein laki on varhaiskasvatustuki (540/2018) ja muu tärkeä toimintaa ohjaava on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jota hallinnoi opetushallitus. (Opetushallitus 2024b.)

Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, jossa yhdistyvät kasvatusta, opetusta ja hoivaa. Keskiössä on pedagoginen lähestymistapa, joka tukee lasten oppimista ja kokonaisvaltaista kehitystä. Jotta varhaiskasvatuksen tavoitteet voidaan toteuttaa, jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelma perustuu lapsen etuun ja yksilöllisiin tarpeisiin, ja se räätälöidään tukemaan lapsen kehitystä ja oppimista. (Opetushallitus 2022, 10, 12.)

Varhaiskasvatuksessa lapsi nähdään aktiivisena ja aloitteellisena toimijana, joka rakentaa omaa ymmärrystään vuorovaikutuksessa fyysisen ja sosiaalisen ympäristönsä kanssa. Lapsen mielipiteen ilmaiseminen ja kuuluksi tuleminen perustuvat lapsen oikeuksien sopimukseen. Varhaiskasvatuksessa lapsille tulee tarjota aitoja mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa itseään koskevaan toimintaan. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa lasten yksilölliset mielipiteet, toiveet ja näkemykset tulee huomioida lapsen ikä- ja kehitystaso huomioon ottaen. Lapsen osallisuuden tukeminen edellyttää tietoista ja suunnitelmallista työtä, jossa korostuvat kuunteleminen, vuorovaikutus ja lasten näkökulmien arvostaminen. (Turja 2017, 41–42.)

Tutkimusten mukaan korkealaatuisella varhaiskasvatuksella on merkittäviä myönteisiä vaikutuksia sekä lapsille että heidän perheilleen. Se edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, tukee lasten osallistumista ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön keskeinen tehtävä on luoda lapselle turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, jossa jokainen lapsi voi tuntea olevansa arvokas ja osa

ryhmää. Varhaiskasvatus tukee myös lapsen terveellisen itsetunnon rakentamista. Inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa huomioidaan lasten yksilölliset tarpeet ja edistetään kaikkien lasten osallistumista ja oppimista. (Opetushallitus 2024b.)

Vaikka Suomen varhaiskasvatus on tunnettu laadukkuudestaan, sen rakenteissa on tapahtunut muutoksia viime vuosina. Erityispedagogisten pienryhmien määrää on vähennetty ja lapsiryhmien koot ovat kasvaneet. Samaan aikaan sosiaaliemotionaaliset tuen tarpeiden, kuten haastavan käyttäytymisen määrä on lisääntynyt. Sosiaalis-emotionaalista tukea tarvitsevat lapset muodostavat varhaiskasvatuksessa suurimman tuen tarpeessa olevan ryhmän. Muut merkittävän tuen tarpeen ryhmät ovat kielenkehityksen erityisvaikeuksia omaavat lapset sekä lapset, joilla on kehitysviivästymiä. Lapsen emotionaalista hyvinvointia sekä haastavia kasvatustilanteita voidaan tukea erityisesti kasvattajien vuorovaikutuksellisella ja pedagogisella toiminnalla. (Ahonen 2017, 9–10.)

Kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyö lapsen hyvinvoinnin tukemiseksi

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tarjota tukea ja täydentää vanhempien ja huoltajien kasvatustyötä. Yhteistyö huoltajien kanssa näkyy varhaiskasvatuksessa muun muassa tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Tällainen osallistaminen vahvistaa perheiden osallisuutta ja huomioi perheiden monimuotoisuuden sekä lasten yksilölliset tarpeet. Lisäksi se tukee vanhemmuutta ja huoltajuutta. Jokaiselle lapselle laadittavassa varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon, miten lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tuetaan yksilöllisesti varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2024b.)

Laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutuminen edellyttää vahvaa yhteistyötä huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä. Tavoitteena on yhteinen sitoutuminen lapsen turvalliseen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Luottamuksellinen ilmapiiri, tasavertainen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus ovat yhteistyön perusta. Hyvä kommunikaatio ja molemminpuolinen arvostus edistävät toimivaa kumppanuutta. Usein varhaiskasvatuksen henkilöstön vastuulla on olla aloitteellinen ja aktiivinen yhteistyön rakentamisessa. Yhteistyössä huomioidaan perheiden erilaisuus sekä

vanhemmuuteen liittyvät tarpeet ja näkökulmat. Kasvatusarvoista, tavoitteista ja vastuista keskustellaan avoimesti, ja tarvittaessa yhteistyötä tuetaan esimerkiksi tulkin avulla. (Opetushallitus 2022, 37.)

Päivittäiset kohtaamiset varhaiskasvatuksen arjessa, kuten lapsen tuonti- ja hakutilanteet, ovat merkittäviä hetkiä yhteistyön rakentumiselle. Lapsen siirtymävaiheet, kuten varhaiskasvatuksen aloittaminen, päiväkodin vaihto tai siirtyminen esiopetukseen, korostavat huoltajien ja henkilöstön yhteistyön merkitystä entisestään. Päivittäinen vuorovaikutus mahdollistaa kuulumisten vaihtamisen sekä havaintojen jakamisen lapsen kehityksestä ja hyvinvoinnista. Myönteinen ja kannustava palaute lapsen edistymisestä vahvistaa vanhempien luottamusta varhaiskasvatukseen. Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa myös vaikeiden asioiden käsittelyn rakentavasti ja yhdessä ratkaisujen löytämisen lapsen parhaaksi. (Opetushallitus 2022, 38.)

Myös Reedyn ja McGrathin (2008, 349) artikkelissa todettiin, että viestinnällä huoltajien ja varhaiskasvatuksen välillä on olemassa olennainen yhteys luottamuksen säilyttämisessä. Artikkelissa korostettiin sitä, että vanhemmalle ei saa koskaan tulla sellaista tunnetta, että henkilökunta ei tiedä mitä tekee tai keskinäinen kommunikointi varhaiskasvatuksessa ei toimi. Vanhemmat arvostavat päivittäisiä, vaikka lyhyitä, vuorovaikutustilanteita henkilöstön kanssa, sillä ne luovat pohjan myöhemmällekkin keskustelulle. Artikkelissa painotetaan huoltajien kanssa tiivistä tiedottamista ja kommunikaatiota eri tavoin – erilaisten yhteisten sopimien tapaamisten kautta, epävirallisesti puhelinsoitoin, käytäväkeskusteluin tai ulkona leikkikentällä tavatessa. McGrath totesi, että vanhemmat haluavat mahdollisimman paljon tietoa siitä, mitä varhaiskasvatuksessa on tapahtunut päivän aikana. Se, kuinka heidän lapsensa söi, nukkui ja käyttäytyi, näytti olevan huoltajien huolenaiheiden kärjessä ja vanhemmat korostivat myös tiedon välittämistä kirjallisena tai sähköisesti, koska hakutilanteissa voi olla vaikea joskus keskustella yksityisesti henkilökunnan kanssa. Tärkeää on kertoa huoltajille mitä tehdään, miksi tehdään ja miten he voisivat olla osana varhaiskasvatuksen toimintaa.

Sosionomi varhaiskasvattajana

Varhaiskasvatuksen eri ammattilaisten tuoma laaja-alainen osaaminen rikastuttaa varhaiskasvatuksen toimintaa tarjoamalla erilaisia näkökulmia ja asiantuntemusta. Osaamisen tunnistaminen on työyhteisössä keskeistä, jotta jokaisen vahvuuksia voidaan hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla. Yhteistyön perustana toimii vastavuoroinen asiantuntijuuden kunnioittaminen, joka voi johtaa parempiin tuloksiin lasten oppimisen ja kehityksen tukemisessa. Kun eri alojen asiantuntijat tekevät yhteistyötä ja jakavat osaamistaan, voidaan lapsia tukea kokonaisvaltaisemmin. (Nivala & Rönkkö 2021, 128.)

Varhaiskasvatuksessa moniammatillista yhteistyötä lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi tekevät muun muassa varhaiskasvatuksessa erityisopettajat, opettajat, sosionomit sekä lastenhoitajat. Lisäksi yhteistyötä tehdään tiiviisti muiden palveluiden, kuten lasten psykiatrian, lasten neurologian, kehitysvammapalveluiden ja muiden lapsiin liittyvien erityispalveluiden kanssa. Tällainen yhteistyö vahvistaa varhaiskasvatuksen mahdollisuuksia tukea lasten hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. (Seppänen, Simola, Berschewsky & Tirkkonen 2025, 178.)

Talentian (2025 c) mukaan varhaiskasvatuksen sosionomin työssä korostuu erityisesti perheiden kanssa tehtävä yhteistyö. Sosionomin tehtäviin kuuluu lasten ja perheiden hyvinvointiin liittyvien uhkien tunnistaminen ja arviointi sekä tuen tarjoaminen oikea-aikaisesti ja kohdennetusti. Tämä pohjautuu sosionomikoulutuksen tarjoamaan asiantuntemukseen erityisesti perhetyössä ja lastensuojelussa. Varhaiskasvatuksen sosionomilla on myös tärkeä rooli perheiden osallisuuden tukemisessa ja palveluohjauksessa. Sosionomin tuntemus sosiaali- ja terveystalveista edistää moniammatillista yhteistyötä ja hän voi toimia yhdyshenkilönä suunniteltaessa, toteuttaessa ja arvioitaessa yhteistyötä eri palveluiden välillä varhaiskasvatuksen kentällä.

Sosionomeilla on vahva osaaminen sosiaalipedagogiikasta ja varhaiskasvatuksesta. Sosionomikoulutuksessa korostuvat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen mielipiteen kunnioittaminen sekä tasa-arvo ja yhdenvertaisuuden merkitys. Sosionomien työ perustuu sosiaali- ja opetusalan eettisiin periaatteisiin ja arvoihin,

jotka luovat kestävä pohjan lapsen ja perheen parhaaksi toimimiselle sekä oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen osaamisvaatimukset ovat kehittyneet vastaamaan yhteiskunnallisia muutoksia. Nopeasti muuttuva maailma tuo mukanaan uusia haasteita perheiden arkeen, kuten vanhemmuuteen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen, mielenterveyteen, riippuvuuksiin ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Myös kasvatukselliset haasteet ovat lisääntyneet. Sosionomit saavat koulutuksessaan laajan tietoperustan yhteiskunnallisista ilmiöistä, mikä tukee heidän kykyään ymmärtää lasten ja perheiden hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, kuten sosiaalista eriarvoisuutta ja kulttuurista monimuotoisuutta. (Arena ry 2017, 14, 16.)

Sosionomien yhteiskunnallinen asiantuntemus erottaa heidät muista varhaiskasvatuksen ammattilaisista. Toimiessaan lasten, perheiden tai moniammatillisten verkostojen kanssa sosionomi hyödyntää erityisosaamistaan ihmisten tukemisessa heidän omissa elämäntilanteissaan. Kriittisen sosiaalipedagogisen näkökulman avulla sosionomi kykenee tarkastelemaan varhaiskasvatuksen tehtävää laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa, huomioiden lainsäädännön ja kansalliset ohjausasiakirjat, kuten varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Sosionomi on ammattilainen, joka ymmärtää, että varhaiskasvatus ei ole vain lasten hoitamista, vaan sillä on tärkeä yhteiskunnallinen tehtävä. Varhaiskasvatuksen arjessa sosionomi auttaa yksilöitä ja perheitä heidän omista lähtökohdistaan käsin, vahvistaen samalla osallisuutta ja pyrkien kohti oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa. (Nivala & Rönkkö 2021, 140.)

Sosionomi syventää ymmärrystään perheiden päivittäisestä elämästä tekemällä tiivistä yhteistyötä heidän kanssaan. Tavoitteena on kehittää konkreettisia keinoja, joilla perheiden arkea voidaan helpottaa ja vahvistaa heidän mahdollisuuksiaan elää merkityksellistä elämää. Sosionomin tehtävä ei ole määritellä arjen sisältöä viranomaisten näkökulmasta, vaan tukea perheitä heidän omista lähtökohdistaan käsin. Kuitenkin hänen on tärkeää tunnistaa haitallisia ilmiöitä perheen arjessa ja tukea perhettä niiden käsittelyssä. Joskus perheen ja ammattilaisen näkemykset hyvästä arjesta voivat poiketa toisistaan, jolloin sosionomin rooli on toimia sillanrakentajana ja etsiä yhdessä toimivia ratkaisuja. Sosionomi hyödyntää työssään perheen omia sekä heidän

lähiympäristön voimavaroja mahdollisimman tehokkaasti. Tällöin on olennaista tuntea paikalliset perhepalveluiden verkostot ja toimintakäytännöt, jotta perhe voidaan tarvittaessa ohjata oikeanlaisen tuen piiriin. (Nivala & Rönkkö 2021, 139.)

3.2 Palveluverkostot lapsen ja perheen tukena

THL:n FinLapset 2018- kyselyn mukaan perheiden taloudellinen tilanne vaikuttaa merkittävästi lasten ja koko perheen hyvinvointiin. Tutkimuksessa havaittiin, että perheissä, joissa äidit kokivat taloustilanteen keskinkertaiseksi tai huonoksi, koettiin hyvinvointi heikommaksi verrattuna niihin perheisiin, jossa talous arvioitiin hyväksi. Taloudellisesti heikommassa asemassa olevilla perheillä oli myös suurempi tarve lasten ja perheiden hyvinvointia tukeville palveluille. Silti juuri näissä perheissä tarvittavat palvelut jäivät usein saamatta. Taustalla vaikuttavat neuvoloiden ja muiden perheiden tukipalveluiden rajalliset resurssit. Perheen taloudellisen tilanteen moniulotteinen vaikutus hyvinvointiin osoittaa tarpeen lisäkoulutukselle neuvoloiden terveydenhoitajille ja lääkäreille. Vanhemmille voi olla vaikeaa ottaa talousasioita puheeksi neuvolakäynneillä, joten ammattilaisilta vaaditaan aikaa, herkkyyttä ja osaamista kysyä ja kuunnella. (Salmi & Närvi 2022.)

Vanhemmuuden ennaltaehkäisevän tuen tulisi olla helposti saatavilla lapsiperheiden arjen ympäristössä. Varhaiskasvatus, joka on olennainen osa monen lapsiperheen elämää, tarjoaa matalan kynnyksen peruspalveluna erinomaisen paikan perheiden kohtaamiseen ja tukemiseen kokonaisvaltaisesti. Pedagogisen tehtävänsä ohella varhaiskasvatuksessa voidaan toteuttaa myös vanhemmuutta tukevaa ja ennaltaehkäisevää hyvinvointityötä. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan moniammatillinen osaaminen mahdollistaa perheiden tukemisen toimivalla verkostotyöllä muiden lapsiperhepalveluiden kanssa. (Suomen vanhempainliitto 2025.)

Vanhempien uupumuksesta puhuminen ja avun hakeminen voi olla haastavaa, minkä vuoksi arjessa tapahtuva tuki on erityisen tärkeää. Vanhemmuutta voidaan tukea tarjoamalla käytännön työkaluja tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvista-

miseen. Päivittäinen vuorovaikutus ja ammatillinen työote voivat rakentaa perheisiin luottamusta, joka rohkaisee vanhempia ottamaan vaikeitakin asioita puheeksi. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on mahdollisuus vaikuttaa vanhempien käsityksiin omasta lapsestaan sekä herätellä heitä pohtimaan lapsen käyttäytymisen taustalla olevia tunteita ja tarpeita. Sillä, miten varhaiskasvatuksessa keskustellaan lapsesta, voi olla merkittävä vaikutus vanhempien asenteisiin ja toimintatapoihin. (Suomen vanhempainliitto 2025.)

Lastensuojelulain mukaan vanhemmuuden tukeminen kuuluu viranomaisten tehtäviin. Lasten ja perheiden kanssa työskentelevien viranomaisten tulee tukea huoltajia heidän kasvatustehtävässään tarjoamalla tarvittavaa tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tarvittaessa perheitä ohjataan lastensuojelun piiriin. Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteena on lapsen hyvinvoinnin edistäminen, lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä vanhempien kasvatuksellisten valmiuksien vahvistaminen. Ehkäisevää tukea tarjotaan osana muita kunnallisia peruspalveluita, kuten äitiys- ja lastenneuvolaa, terveydenhuoltoa, varhaiskasvatusta, koulutusta ja nuorisotyötä. Tavoitteena on, että tuki on helposti saavutettavissa – erityisesti silloin, kun lapsi tai perhe ei ole vielä lastensuojelun asiakkaana. Lastensuojelun tehtävänä onkin paitsi puuttua jo ilmenneisiin ongelmiin myös ehkäistä niitä ennalta, avohuollon tukitoimien kautta. (Lastensuojelulaki 417/2007 §§ 2- 4.)

Sosionomin vahvuus varhaiskasvatuksessa perustuu hänen kykynsä ymmärtää lasten ja perheiden moninaisuutta sekä monikulttuurisia taustoja. Sosionomi työskentelee perhelähtöisesti, huomioiden koko perheen dynamiikan ja tarpeet, ei vain yksittäisen lapsen tukitarpeita. Hän tunnistaa perheen voimavarat ja haasteet sekä hyödyntää sosiaalipedagogista osaamistaan erityisesti arkilähtöisessä työssä, jossa keskeistä on perheen oma asiantuntijuus omasta elämästään. (Nivala & Rönkkö 2021, 138.)

Arkilähtöinen perhetyö edellyttää syvällistä ymmärrystä perheen sosiaalisesta kontekstista. Tämä vuoksi yhteistyön tulisi olla pitkäjänteistä, jossa sosionomi kulkee perheen rinnalla ja tukee heitä lapsen koko varhaiskasvatuspolun ajan. Sosionomi toimii aktiivisesti yhteistyössä perheen kanssa myös

moniammatillisessa verkostoissa, kuten hyvinvointi- tai lastensuojelusuunnitelmien laadinnassa. Varhaiskasvatuksen sosionomi tuo moniammatillisiin tiimeihin asiantuntemuksensa perheen tuntevana ammattilaisena ja kykenee tarkastelemaan työtään ehkäisevän lastensuojelun näkökulmasta. Hän tunnistaa myös roolinsa lastensuojelutyöntekijänä sosiaalityöntekijän rinnalla. (Nivala & Rönkkö 2021, 139.)

Vanhemmuuden tukemisen ytimessä on vanhemman kyvykkyyden vahvistaminen lapsen, itsensä ja koko perheensä hyvinvoinnin edistämiseksi. Tavoitteena on lisätä vanhemman valmiuksia vastata arjen haasteisiin ja vahvistaa hänen kokemustaan omasta toimijuudestaan kasvattajana. Tämä edellyttää usein itsesäätely- ja tunnetaitojen kehittämistä sekä kykyä tarkastella omaa käyttäytymistä ja vuorovaikutusta reflektiivisesti. (Sinkkonen & Korhonen 2016, 300–301.)

Keskeistä on myös auttaa vanhempaa vapautumaan epärealistisista odotuksista ja paineista, joita hän saattaa kohdistaa itseensä tai lapseensa. Tämän tueksi vahvistetaan vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaitoja, jotka voivat parantaa perheen sisäistä dynamiikkaa ja yhteistyötä. Vanhemmuuden tukemisen kautta pyritään lisäämään vanhemman myönteisyyttä saamaansa apua kohtaan, sitoutumista työskentelyyn ja motivaatiota tehdä muutoksia, jotka hyödyttävät lasta ja koko perhettä. (Sinkkonen & Korhonen 2016, 301.)

Työskentelyssä voidaan hyödyntää monenlaisia menetelmiä. Näihin kuuluvat esimerkiksi ohjaavat keskustelut, psykoedukaatio, vanhemmuustaitoryhmät ja perheterapeuttiset lähestymistavat. Lisäksi voidaan käyttää mielen ja tunteiden työskentelyyn keskittyviä menetelmiä, kuten mentalisaatioon pohjautuvia keinoja. Jossain tilanteissa voi olla tarpeen tarjota vanhemmalle yksilöllistä terapiaa tai tehdä yhteistyötä aikuispsykiatrian kanssa. (Sinkkonen & Korhonen 2016, 301.)

Vanhemmuuden tueksi on tarjolla erilaisia perhepalveluja ja asiantuntijoita. Palvelut ovat asiakaslähtöisiä, ja perheet voivat hakeutua niihin vapaaehtoisesti ja määrittellä itse tarpeensa ja palvelujen käyttöä. Perhepalveluissa työn sisältö ei ole aina tarkkarajainen – usein se tarjoaa perheelle ”jotain lisää” jo olemassa

olevan hyvinvoinnin lisäksi. Tärkeintä on kumppanuus, yhdessä toimiminen ja mahdollisuus vertaistukeen esimerkiksi ryhmämuotoisissa tapaamisissa. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29.)

Peruspalveluiden tarjoama varhainen tuki on myös merkittävä keino ehkäistä lastensuojelun tarpeen syntymistä. Neuvolat, varhaiskasvatus ja muut terveydenhuollon palvelut tarjoavat ehkäisevää lastensuojelua tilanteissa, joissa lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Lapsen ja perheen tukeminen on ensisijaisesti kunnan vastuulla, ja tuki toteutetaan parhaiten siellä, missä lapsi jo luonnostaan liikkuu ja saa palveluja. Lastensuojelun asiantuntijat tukevat muita viranomaisia tarjoamalla konsultaatiota ja ohjausta. Ammattilaisilla on lakisääteinen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos he epäilevät lapsen olevan suojelun tarpeessa. (Paavola 2010, 3, 25-26.)

Kasvatus- ja perheneuvolat tarjoavat tukea lapsille, nuorille ja heidän perheilleen erilaisissa kasvatukseen, kehitykseen sekä perhesuhteisiin liittyvissä tilanteissa. Palveluihin sisältyy ohjauksen ja neuvonnan lisäksi kokonaisvaltaisia arviointeja lapsen ja perheen tilanteesta sekä erilaisia hoitomuotoja, kuten perheterapiaa, lapsen yksilöterapiaa, vanhemmuuden tukea ja verkostoterapiaa. Yhteistyö neuvolan ja varhaiskasvatuksen välillä mahdollistaa lapsen yksilöllisten tarpeiden syvällisemmän ymmärtämisen ja tukemisen. Varhaiskasvatuksessa voidaan tunnistaa muun muassa oppimisvaikeuksia, erityisen tuen tarpeita sekä kieli- ja kulttuuritaustoihin liittyviä haasteita, jotka eivät aina tule ilmi neuvolassa. Tämän vuoksi on tärkeää, että huoltajat antavat suostumuksensa tiedonvaihtoon eri toimijoiden välillä, jotta lapsen ja perheen tukeminen olisi mahdollisimman kokonaisvaltaista ja tehokasta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 39-40.)

Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua, jonka tavoitteena on tukea perheitä arjessa ja vahvistaa heidän omia voimavarojaan. Palvelu on suunnattu erityisesti niihin tilanteisiin, jossa perheen arkea kuormittavat esimerkiksi sairaus, synnytys, vamma tai muu erityinen elämäntilanne. Kotipalvelussa keskitytään käytännön asioihin, kuten lastenhoitoon, kodin askareisiin ja arjen taitojen tukemiseen. Palvelu on pääsääntöisesti maksullista, ja maksun suuruus määräytyy perheen tulojen

mukaan. Keskeistä on mahdollistaa avun saaminen varhaisessa vaiheessa ennen kuin tilanteet kriisiytyvät. (THL 2023.)

Ehkäisevä lastensuojelu kattaa laajan palveluverkoston, jossa toimii useita eri tahoja. Toiminnan tehokkuus edellyttää poikkihallinnollista yhteistyötä ja selkeitä toimintamalleja. Yksi keskeinen haaste on ehkäisevän työn rahoituksen pirstaleisuus: määrärahat jakautuvat eri hallinnonalojen kesken, mikä vaikeuttaa kokonaisuuden johtamista ja palveluketjujen rakentamista. (Paavola 2010, 3, 25-26.)

Perhetyö eroaa kotipalvelusta siinä, että se on suunnitelmallisempaa ja tavoitteellisempaa ja se keskittyy suoraan perheen haasteisiin. Perhetyössä työntekijä toimii aktiivisesti ja perheiden osallistumista palveluihin voidaan ohjata tai jopa velvoittaa. Vaikka tavoitteet määritellään yhdessä perheen kanssa, työntekijällä voi olla velvollisuuksia, jotka perustuvat lainsäädäntöön ja säädöksiin. Perhetyön kautta voidaan kohdentaa tukea juuri niille perheille, jotka tarvitsevat erityispalveluita esimerkiksi akuuttien ongelmien, kriisien tai pitkäaikaisten vaikeuksien vuoksi. Tämän vuoksi perhetyö luokitellaan erityispalveluksi. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29.)

Seurakunnat tarjoavat matalan kynnyksen toimintaa ja tukea perheille, lapsille ja nuorille. Toiminta ulottuu arjen tukemisesta elämän iloihin ja kriiseihin, kuten suruun, avioeroon tai vanhemman uupumukseen. Seurakunta tarjoaa maksutonta keskusteluapua ja tukea myös parisuhteisiin liittyvissä asioissa. Kasvatuksen ja sielunhoidon ammattilaiset, kuten perhetyöntekijät ja papit, ovat perheiden tukena tarvittaessa. Kirkon keskusteluapu mahdollistaa luottamuksellisen tuen eri kanavien, kuten puhelimen, verkon tai chatin kautta. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2025.)

3.3 Palveluohjauksen perusta ja kehitys sosiaalialalla

Palveluohjaus on itsenäinen työmenetelmä, jota hyödynnetään sekä sosiaali-että terveystalalla erityisesti tilanteissa, joissa asiakas tarvitsee useita palveluja samanaikaisesti. Sen avulla arvioidaan palvelutarvetta, suunnitellaan tukitoimia

ja varmistetaan palveluiden toteutuminen. Palveluohjauksesta hyötyvät erityisesti vaativaa ja monialaista tukea tarvitsevat asiakasryhmät, kuten esimerkiksi mielenterveys- ja päihdekuntoutujat, vammaiset, iäkkäät ja lapsiperheet, joilla on erityisvaikeuksia. Yhteiskunnalliset muutokset, kuten turvaverkkojen heikentyminen, palvelujärjestelmän monimutkaisuus ja asiakkaiden monimuotoiset elämäntilanteet, ovat lisänneet palveluohjauksen tarvetta. Painopiste on siirtynyt asiakaskeskeisyydestä asiakaslähtöisyyteen, jossa asiakas toimii aktiivisena toimijana oman elämänsä ratkaisujen etsimisessä. Palveluohjauksen keskiössä on asiakkaan voimavarojen tukeminen, suunnitelmallinen työskentely sekä luottamuksellinen ja moniammatillinen yhteistyö. Tavoitteena on lisätä hyvinvointia, selkeyttää palvelupolkuja ja vähentää päällekkäistä työtä. (Raatikainen, Rahikka & Vepsä 2019, 123.)

Palveluohjaus asiakastyön menetelmänä on saanut alkunsa Yhdysvalloissa 1920- luvulla, josta se on sittemmin levinnyt myös Suomeen. Ensimmäiset palveluohjauksoikeudet on aloitettu 1990- luvulla. Menetelmästä huolimatta palveluohjauksen käsite on edelleen monilta osin jäsentymätön: sille ei ole olemassa yhtä vakiintunutta määritelmää tai yhtenäistä lähestymistapaa. Palveluohjauksen kehitystä ovat osaltaan vauhdittaneet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmien hajanaisuus sekä palvelurakenteiden monimutkaisuus. (Hänninen 2007, 11.)

1990-luvulla järjestelmän hajanaisuus oli erityisen näkyvää pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten kohdalla, sillä heidän tarvitsemansa etuudet ja palvelut oli kirjattu useisiin eri lakeihin. Tämä vaikeutti kokonaisuuden hallintaa ja palveluiden koordinoitua. Lakien välinen yhteistyö oli puutteellista, mikä johti tilanteisiin, joissa asiakkaiden oli vaikea löytää oikeat palvelut tai saada tarvitsemaansa tukea. Palveluohjaus otettiin käyttöön vastauksena tähän palvelujärjestelmän pirstaleisuuteen. Sen avulla pyrittiin tarjoamaan ikään kuin "ensiapua" tilanteissa, joissa asiakkaat ja työntekijät navigoivat epäselvissä ja monimutkaisissa palvelupoluissa. Tavoitteena oli helpottaa palveluihin pääsyä ja varmistaa, että tuki kohdistuu oikeaan aikaan ja oikealla tavalla. (Hänninen 2007, 11.)

Suomessa on herännyt kiinnostus palveluohjauksen tehokkuuteen, erityisesti kustannusten ja asiakkaiden hyvinvoinnin näkökulmasta. Tähän kysymykseen ei

ole kuitenkaan yksinkertaista vastausta. Palveluohjaukselle ei ole Suomessa muodostunut selkeää ja yhtenäistä määritelmää, ja sen toteuttaminen vaihtelee suuresti eri työotteiden ja asiakasmäärien mukaan. Mitä pidetään hyvänä tuloksena ei ole selkeää, ja monet vaikutukset ovat haastavia arvioida rahallisesti. Palveluohjauksen käsite ja sen tuomat hyödyt eivät välttämättä ole vielä tunnettuja päättäjiensä keskuudessa. (Suominen 2022, 19.)

Perheiden kanssa tehtävä palveluohjaus perustuu ennen kaikkea aitoon kohtamiseen, monimuotoisuuden huomioimiseen ja perhelähtöiseen työotteeseen. Onnistunut palveluohjaus edellyttää luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen rakentumista perheen ja ammattilaisen välille. Tämä vaatii aikaa, läsnäoloa ja herkkyyttä kohdata jokainen perhe heidän yksilöllisessä elämäntilanteessaan. Julkisella sektorilla palveluohjausta ohjaavat sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntö sekä vahva eettinen arvopohja, jossa keskeisiä ovat ihmisarvon kunnioittaminen, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukainen kohtelu. Työskentely perustuu jaetun vallan ja asiantuntijuuden periaatteille – perhe nähdään oman elämänsä asiantuntijana, ja palveluiden suunnittelu tapahtuu aidossa yhteistyössä heidän kanssaan. Palveluiden toteutuminen edellyttää, että perheen ääni todella kuuluu ja heidän kokemuksensa otetaan huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa. (Kero & Kosunen 2022, 160; Malin- Kaartinen 2022, 34.)

Palveluohjausta määrittävät keskeiset arvot, kuten luottamus, osallisuus, kumppanuus ja oikea-aikaisuus. Näiden arvojen rinnalla painottuvat elämänhallinnan tukeminen, toivon ylläpitäminen sekä vuorovaikutuksen ja dialogisuuden merkitys. Palveluohjaajan työssä korostuvat tavoitteellisuus ja moniammatillinen yhteistyö. Perheen tilanteen ymmärtämistä voidaan syventää hyödyntämällä tarinallisuutta – eli perheen oman kokemuksen ja elämänkulun kuulemista ja näkyväksi tekemistä. Käytännössä palveluohjaus perheiden kanssa voi toteutua esimerkiksi palveluneuvontana, jossa ammattilainen vastaa perheen kysymyksiin ja ohjaa tarvittaessa sopivien palveluiden äärelle. Tällaisessa prosessissa pyritään tukemaan perhettä arjen haasteissa ja vahvistamaan heidän kykyään löytää ratkaisuja ja voimavaroja omasta tilanteestaan käsin. (Kero & Kosunen 2022, 160; Malin- Kaartinen 2022, 34.)

Perheille suunnattu palveluohjaus voi toteutua monimuotoisesti, ja sen eri muodot muodostavat yhdessä selkeän ja johdonmukaisen jatkumon. Tätä kutsutaan kolmiportaiseksi palveluohjausmalliksi, jonka on kehittänyt Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö. Malli pohjautuu Suomen palveluohjausyhdistyksen periaatteisiin. (Kero & Kosunen 2022, 161.)

Ensimmäisellä portaalla toteutetaan ryhmämuotoista palveluohjausta. Tällaisissa ryhmätapaamisissa perheet saavat tietoa eri palveluista ja tukimuodoista sekä voivat jakaa omia kokemuksiaan ja kuulla muiden tarinoita. Ryhmämuotoisen ohjauksen etuna on vertaistuki: osallistujat voivat tukea toisiaan ja vahvistaa ymmärrystään omasta tilanteestaan yhteisissä keskusteluissa. Ryhmämuotoinen palveluohjaus voi olla esimerkiksi sopeutumisvalmennusta, jossa yhdistyvät tiedollinen ja emotionaalinen tuki. (Kero & Kosunen 2022, 161.)

Toisella portaalla palveluohjaus syvenee yksilölliseksi perhekohtaiseksi tapaamiseksi. Tässä vaiheessa perhe ja palveluohjaaja tai muu ammattilainen kokoontuvat keskustelemaan perheen tilanteesta henkilökohtaisemmin. Tapaamisessa käsitellään esimerkiksi perheen taloudellisia haasteita, vanhempien jaksamiseen liittyviä huolia tai muita käytännön asioita, kuten lomakkeiden täyttämiseen liittyvää ohjausta. Yhden tapaamiskerran tavoitteena on tarjota kohdennettua ja käytännönläheistä tukea juuri siinä hetkessä, kun perhe sitä tarvitsee. (Kero & Kosunen 2022, 162.)

Mikäli yksittäinen tapaaminen ei riitä vastaamaan perheen tarpeisiin, ohjataan heidät kolmannelle portaalle – perhekohtaiseen palveluohjausprosessiin. Tämä vaihe on pitkäjänteisempää, suunnitelmallista ja kokonaisvaltaisempaa työskentelyä. Tavoitteena on tarkastella perheen tilannetta laajasti ja rakentaa luottamuksellinen yhteistyösuhde perheen ja ammattilaisten välille. Tarinallisuuden hyödyntäminen toimii tässä tärkeänä työkaluna: sen avulla perhe pääsee käsittelemään omia kokemuksiaan syvällisemmin ja löytämään uusia näkökulmia muutokseen ja arjen hallintaan. (Kero & Kosunen 2022, 162.)

3.4 Sosionomin tehtävä ja osaaminen palveluohjauksessa

Sosionomin kyky tunnistaa perheiden voimavaroja ja elämäntilanteita auttaa häntä ymmärtämään, miten nämä tekijät vaikuttavat lapsen kasvuun ja

hyvinvointiin. Sosionomi osaa tukea lasta ja perhettä tilanteissa, jossa on haasteita tai hyödyntää perheen vahvuuksia lapsen kehityksen tueksi. Sosionomin laaja-alainen yhteiskunnallinen ymmärrys auttaa ymmärtämään, miten esimerkiksi sosioekonominen asema tai vanhempien koulutustaso voivat vaikuttaa lapsen elämään. Sosionomin kyky ymmärtää monimutkaisia sosiaalisia ilmiöitä mahdollistaa näkemään lapsen tilanteen laajemmassa kontekstissa. Tämä tieto auttaa sosionomeja kehittämään menetelmiä ja ratkaisuja, jotka tukevat lapsia ja perheitä paremmin, sekä edistämään oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa varhaiskasvatuksessa. Kyky ymmärtää erilaisia riskejä on eriarvoisen tärkeää, sillä se mahdollistaa varhaisen puuttumisen ja tuen tarjoamisen lasten kasvun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi. Sosionomien osaaminen mahdollistaa pedagogisen työn ja sosiaalisen kontekstin yhdistämisen, joka taas mahdollistaa kokonaisvaltaisen tuen lapsille ja heidän perheilleen. (Nivala & Rönkkö 2021, 135.)

Perheiden palveluohjauksessa tarkoituksena on perheiden hyvinvoinnin tukeminen ja arjesta selviytyminen. Vanhemmat kokevat arjessaan haasteita. Voimavarojen hiipuminen voi vaikuttaa vanhempien hyvinvointiin ja kykyyn huolehtia itsestään ja perheestään. Palveluohjauksen tavoitteena on tarjota tukea ja resursseja, jotta he voivat palauttaa voimavaransa ja parantaa elämänlaatuaan. Palveluohjaus perheiden kanssa on usein eri palveluiden löytämistä, mutta myös niiden yhteensovittamista. Palveluohjauksessa moniammatillinen yhteistyö on tärkeää, ja sen keskiössä on vanhemmuuden arvostaminen. Näissä tilanteissa palveluohjaaja on usein perheitä tukemassa ja huolehtimassa siitä, että he tulevat kuulluksi ja heidän osallisuus varmistuu. (Kero & Kosunen 2022, 165.)

Palveluohjauksessa tärkeää on olla linkkinä perheen ja sen ympärillä olevan verkoston välillä. Ulkopuolinen näkökulma usein herättää perheen näkemään tilanteensa uudelleen. Vaikka kuitenkin palveluohjauksella pyritään perheet saamaan palveluiden äärelle on keskiössä perheen aktiivisen roolin tukeminen ja vahvistaminen. Palveluohjaajan, tässä tilanteessa sosionomin tehtävänä on toimia perheen rinnalla muutoksessa. Palveluohjaajan toimiessa perheen rinnalla, se auttaa perhettä tunnistamaan ja hyödyntämään omia voimavarojaan.

Tämä voi lisätä heidän itseluottamustaan ja kykyä selviytyä haasteista. (Kero & Kosunen 2022, 165.)

3.5 Palveluohjaus ennaltaehkäisevänä työotteena varhaiskasvatuksessa

Ennaltaehkäisevä työ on keskeinen osa perheiden tukemista, ja palveluohjaus toimii siinä tehokkaana menetelmänä. Ajoissa aloitettu palveluohjaus mahdollistaa varhaisen tuen tarjoamisen lapsille ja heidän perheilleen, mikä auttaa ennaltaehkäisemään ongelmien kärjistymistä. Kun haasteet tunnistetaan varhaisessa vaiheessa, niihin voidaan puuttua rakentavasti ennen kuin ne kehittyvät monimutkaisemmiksi. Varhainen puuttuminen tarkoittaa myös sitä, että asiakaskunta tavoitetaan ajoissa ja ohjataan oikea-aikaisesti palveluiden piiriin. (Hänninen 2007,12.)

Palveluohjauksessa dialogisuus on keskeinen toimintatapa. Dialogisuus tarkoittaa vuorovaikutuksen muotoa, jossa osapuolet kohtaavat toisensa tasavertaisina, kunnioittavassa ja kuuntelevassa ilmapiirissä. Aidon dialogin mahdollistaa useiden tekijöiden samanaikainen toteutuminen. Ensinnäkin osapuolen välinen tasavertainen suhde luo pohjan luottamukselliselle vuorovaikutukselle, jossa kaikki osapuolet kokevat tulevansa kuulluiksi ja arvostetuiksi. Aito kuunteleminen edellyttää läsnäoloa ja pyrkimystä ymmärtää toisen ajatuksia ilman ennakkoluuloja. Lisäksi omien kokemusten avoin jakaminen voi mahdollistaa vastavuoroisuuden, jossa henkilökohtaiset näkökulmat rikastuttavat yhteistä keskustelua. Keskinäinen kunnioitus ja arvostava vuorovaikutus ovat dialogin ydintä – ilman niitä dialogi tyypistyy helposti yksisuuntaiseksi tai kilpailulliseksi kommunikaatioksi. Dialogisuus ei siis ole pelkästään tekninen vuorovaikutustaito, vaan se on ennen kaikkea asenne ja tietoista pyrkimystä rakentaa yhteistä ymmärrystä. (Raatikainen ym. 2019, 129.)

Palveluohjauksessa ammattilaisen rooli on myös psykologisesti merkittävä. On tärkeää, että ammattilainen pystyy luomaan asiakkaaseen uskoa ja toiveikkuutta muutoksen mahdollisuudesta. Keskustelut tavoitteista ja vaihtoehdoista auttavat asiakasta hahmottamaan tulevaisuutta myönteisesti ja realistisesti. Luottamuksen rakentaminen on avain toimivaan yhteistyöhön ja siihen, että

asiakas kokee olonsa turvalliseksi. Palveluohjaus tähtää asiakkaan voimaantumiseen: sen avulla pyritään vahvistamaan yksilön omia voimavaroja, kykyä tehdä päätöksiä ja asettaa tavoitteita. Voimaantuminen on kuitenkin aina henkilökohtainen prosessi, jota ei voi tehdä asiakkaan puolesta – mutta sitä voidaan vahvasti tukea. (Hänninen 2007,12.)

4 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

4.1 Tulokset sisällönanalyysistä

Keräsin opinnäytetyön aineiston kyselyllä (Liite 2), joka kohdennettiin varhaiskasvatuksessa työskenteleville sosionomeille. Kyselyn tavoitteena oli selvittää heidän näkemyksiään työnkuvastaan, palveluohjauksen roolista sekä perheiden palvelutarpeista varhaiskasvatuksen kentällä. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella, joka jaettiin valikoituihin varhaiskasvatuksen ja sosiaalialan Facebook ryhmiin. Kysely sisälsi avoimia kysymyksiä, joiden vastauksen analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Vastauksia kertyi yhteensä seitsemän kappaletta. Kyselylomakkeesta saaduista vastauksista havainnoin aineistositaateilla ja yksityisyyden suojaamiseksi olen nimennyt vastaajat numeroiden 1-7. Analyysin tuloksena muodostui useita pääteemoja, jotka jäsenyivät neljälle analyysitasolle; vastaukset, alaluokat, yläluokat ja pääluokat. Pääteemoiksi nousivat sosionomin rooli ja työnkuvan epäselvyys, palveluohjauksen merkitys ja toteutus, ennaltaehkäisevä ja perhelähtöinen työote ja kehittämistarpeet ja lisääntyneet palvelutarpeet. Tulokset tuovat esiin vastaajien vahvan ammatillisen sitoutumisen sekä tarpeen selkeyttää sosionomin roolia varhaiskasvatuksessa. Palveluohjaus koetaan merkitykselliseksi ja olennaiseksi osaksi työtä, mutta sen toteuttamista haastavat muun muassa ajankäytön paineet, epäselvä työnjako sekä puutteelliset resurssit. Lisäksi vastaajat korostavat perheiden moninaisten tukitarpeiden lisääntymistä ja näkevät sosionomin roolin keskeisenä ennaltaehkäisevässä työssä.

4.2 Sosionomin työnkuvan haasteet ja kehittämistarpeet

Kyselyssä nousi vahvasti esiin se, että sosionomin työnkuva on varhaiskasvatuksessa monilta osin epäselvä ja vaihtelee yksiköittäin. Vastaajat usein kokivat, että sosionomin erityisosaaminen ei pääse arjessa näkyviin eikä sitä tunneta riittävästi työyhteisössä. Vastauksista kävi ilmi, että sosionomin rooli varhaiskasvatuksessa sekoittuu usein varhaiskasvatuksen opettajan tai lastenhoitajan tehtäviin.

”Työ on hyvin epäselvä. Työtehtävät eivät selkeät vaan hyvin paljon open tehtävän kaltaiset. (V4)”

”Hyvin epämääräinen ja ympäröivä. Lähinnä lastenhoitajan työtä. Opettaja hoitaa kaikki keskustelut ja vasut. Sosionomin osaamiselle ei ole tilaa eikä se pääse näkymään. (V6)”

Nivalan ja Rönkön (2021, 128) mukaan sosionomin ja varhaiskasvatuksen opettajan ammattinimikkeiden erottaminen varhaiskasvatuslaissa (540/2018) oli tärkeää, mutta nimikkeiden ei tulisi asettaa ammattiryhmiä hierarkkiseen suhteeseen keskenään. Molempien ammattiryhmien osaaminen on ainutlaatuista ja niiden tunnustaminen on edellytys toimivalle yhteistyölle. He korostivat myös sitä, että yhteistyön perusta eri ammattilaisten välillä varhaiskasvatuksessa on sekä oman että muiden työyhteisön jäsenten tunnistaminen ja tunnustaminen – eli vastavuoroinen asiantuntijuuden kunnioittaminen.

Varhaiskasvatuksessa työskentelevistä sosionomeista käy ilmi, että työnkuva kaipaa yhtenäistämistä, näkyväksi tekemistä ja selkeämpää asemaa osana varhaiskasvatuksen työkenttää. Toisaalta osa vastaajista tunnisti sosionomin erityisvahvuudet tiimityössä, yhteisöllisyyden rakentamisessa ja lasten sekä perheiden tarpeiden havaitsemisessa.

” Uskoisin, että sosionomin työnkuva varhaiskasvatuksessa on perheiden kanssa yhteistyön tekemistä ja palveluohjausta. (V7)”

”Sosionomi on sensitiivinen liima tiimissä ja ryhmässä. Hänen osaamisensa on yhteisöllisyyden vahvistaminen, hän hahmottaa kokonaisuuksia ja tunnistaa ilmiöitä, joita ryhmässä on esim. kiusaaminen. (V5)”

Myös Karilan, Kososen ja Järvenkallaksen (2017, 76) mukaan varhaiskasvatuksen sosionomeilla on erityistä asiantuntemusta lasten ja perheiden arjen ymmärtämisessä sekä siinä, miten arjesta kumpuaviin tuen tarpeisiin voidaan vastata. Heidän osaamiseensa kuuluu myös sujuva yhteistyö muiden lapsiperheiden parissa työskentelevien sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoiden kanssa.

4.3 Sosionomin vahvuudet varhaiskasvatuksessa

Kyselyyn vastanneet sosionomit toivat esiin vahvuuksiaan erityisesti perheiden kohtaamisessa, palveluohjauksessa sekä lasten ja perheiden tuen tarpeiden tunnistamisessa. Sosionomin osaamisessa korostuu vastaajien mukaan sosiaalipedagoginen asiantuntijuus, perheen kokonaisvaltainen tukeminen ja yhteinen halu työskennellä lasten ja perheiden parhaaksi.

”Sosionomi näkee perheen kokonaisuutena ja lapsen osana sitä. Sosiaalipedagoginen näkökulma, kokonaisuuksiin vaikuttavien yksityiskohtien ymmärtäminen sekä rohkeus ja röyhkeys tuoda esiin lapsen elämään ja oppimiseen vaikuttavia epäkohtia sekä taito työskennellä niiden poistamiseksi. (V1)”

”No nämä kokisin, jos niitä pääsisi tekemään enemmän: perheiden kanssa tehtävä työ, keskustelut, joka mahdollistaisi tarvittaessa palveluohjauksen, kirjaaminen (sitäkään ei oikein ole), lasten ja vanhempien osallisuuden lisääminen ja huomioiminen. (V3)”

”Mielestäni sosionomeilla on enemmän valmiuksia puuttua ja ohjata perheitä oikean tuen piiriin. (V5)”

Nivala ja Ryyänen (2024, luku ”sosiaalisen pedagogisen yhteys”) näkee sosiaalipedagogiikan laajana käsitteenä ja merkittävänä, joka kattaa kaiken sen toiminnan ja tiedon, jolla tuetaan ihmisen kasvua ja kehitystä. Sosiaalipedagogiikalla autetaan ihmistä kasvamaan, oppimaan ja vahvistumaan osana yhteiskuntaa. Myös Rintakorpi & Holmikari (2021, 246) painottavat sitä, että sosiaalipedagogisen näkökulman tunnistaminen varhaiskasvatuksessa korostaa sosionomien tarpeellisuutta. Mutta myös toteaa, että nykyinen lainsäädäntö ei kuitenkaan edellytä sosionomien palkkaamista, mikä voi heikentää sosiaalipedagogisen osaamisen saatavuutta ja moniammatillisuuden toteutumista käytännössä.

4.4 Palveluohjaus sosionomin työssä- merkitys ja ennaltaehkäisevä näkökulma

Kyselyvastausten perusteella palveluohjaus näyttyy sosionomin työssä keskeisenä tehtävänä, jolla on merkittävä vaikutus niin lapsen kuin perheen hyvinvointiin. Useat vastaajat kuvasivat palveluohjausta paitsi tärkeäksi osaksi arjen työtä, myös väyläksi varhaiseen tukeen ja ennaltaehkäisyyn. Sosionomin asiantuntijuus näyttyy nimenomaan perheiden tarpeiden tunnistamisessa ja heidän

ohjaamisessaan oikeiden palveluiden pariin. Sosionomilla kuvattiin erityisesti olevan kykyä ja valmiutta kohdata haastavia tilanteita, puuttua epäkohtiin sekä puolestaa lapsen ja perheen etua myös silloin, kun se ei ole helppoa tai itsestään selvää.

”Aivan oleellista. Sosionomilla on rohkeutta ottaa huoli puheeksi huoltajien kanssa ja tieto siitä millainen palvelujärjestelmä on sekä miten perhe saadaan tarvitsemansa palvelun piiriin. (V7)”

”Tärkeää, yhä useampi perhe tarvitsee ohjausta (V2)”

Vastaajat kokivat, että palveluohjauksen merkitys korostuu erityisesti niissä tilanteissa, joissa perheillä on kasaantuneita haasteita, mutta apua ei ole vielä haettu tai osata hakea. Sosionomit kokivat tärkeäksi sen, että heidän työssään on mahdollista kohdata perheiden haasteita ajoissa, ennen kuin niistä kasvaa vakavampia ongelmia. Juntunen (2022, 258) täydentää, että palveluohjauksen tavoitteena on, että asiakas saa kokonaisvaltaisesti hyvinvointia tukevat palvelut yhteen sovitettuna. Työntekijä voi käyttää palveluohjauksellista otetta ohjaus- ja neuvontatyössä myös ilman erillistä palveluohjaajan roolia kuten varhaiskasvatuksessa. Se tukee monialaista yhteistyötä ja selkeyttää yhteisiä tavoitteita asiakkaan verkostossa.

”Alkuun voi riittää matalankynnyksen palvelut, kun tilanteisiin pääsisi tarttumaan ajoissa ja oikeaan aikaan. Ja myöskin ettei ongelmat kasva isoiksi. (V3)”

”Kun huoli otetaan puheeksi varhaisessa vaiheessa, ongelmat eivät kasva liian suureksi tai vaikeaksi ratkaista. Varhaiskasvatuksessa ollaan hyvin lähellä perhettä ja tuttuja perheen kanssa, joten kyse on matalan kynnyksen työstä. Ennaltaehkäisevä työ on tässäkin tapauksessa edullisempaa kuin korjaava työ. (V5)”

Myös Kiili, Jaakola, Anis, Lamponen ja Stenvall (2024, luku ”johdanto lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö”) on sitä mieltä, että lasten, nuorten ja perheiden ongelmien ehkäisy on sosiaalityön keskeinen tehtävä. Ennaltaehkäisevällä palveluilla tarkoitetaan muun muassa varhaista tukea, matalan kynnyksen palveluita, sosiaalipalveluita sekä lastensuojelun ja avohuollon tukimuotoja. Käytännössä ennaltaehkäisy tarkoittaa usein sitä, että pyritään estämään asiakkaan

siirtyminen kevyemmistä peruspalveluista raskaampiin erityis- tai vaativiin palveluihin.

Kuitenkin osa vastaajista toi esiin huolen siitä, että palveluohjausta ei pääse toteuttamaan riittävästi arjessa. Työnkuvat voivat olla epäselviä tai aikaa ei yksinkertaisesti jää.

”Tätä pitäisi päästä tekemään, mutta käytännössä aika hankalaa, kun opettaja käy keskustelut perheiden kanssa. Sille pitäisi saada lisää merkitystä ja ymmärrettäisiin että työtä pitäisi jakaa open kanssa perheiden näkökulmasta ja maksaa samaa palkkaa myös. Sosionomi on eriarvoisessa asemassa myös palkkaa tarkasteltuna. (V3)”

”Se olisi tärkeä osa, mutta ryhmätyöskentelyn rinnalla siihen ei ole aikaa (V2)”

4.5 Varhaiskasvatuksen palveluohjauksen kehittäminen

Kyselyn vastauksista nousi esiin useita kehitysehdotuksia, joiden avulla varhaiskasvatuksen palveluohjausta voitaisiin vahvistaa ja selkeyttää. Sosionomit toivoivat erityisesti, että heidän asiantuntijuuttaan hyödynnettäisiin nykyistä systemaattisemmin ja tietoisemmin.

”Enemmän aikaa ja resursseja palveluohjaukselle ja siihen keskittymiselle (V4)”

”Antamalla sosionomille yhtä lailla vastuuta ja tilaa, ei nosteta ja korostetaan vain open roolia. Sosionomin pitää päästä myös rauhassa keskustelemaan vanhempien kanssa. (V1)”

Vastaajien mukaan palveluohjauksen kehittämistä tulisi lähestyä rakenteellisella tasolla. Palveluohjaus nähtiin tärkeänä keinona tarjota perheille varhaista tukea ja ehkäistä suurempia ongelmia, mutta sen toteutuminen jäi usein yksittäisten työntekijöiden vastuulle. Kehittämisen kannalta keskeiseksi sosionomien mielestä on vahvistaa sosionomien roolia palveluohjauksen asiantuntijoina sekä turvata ajalliset ja toiminnalliset resurssit työn toteuttamiseen. Lisäksi kaivattiin selkeitä rakenteita ja yhteistyömalleja muiden toimijoiden kanssa, jotta palveluohjaus olisi suunnitelmallista ja jatkuvaa, ei satunnaista ja yksikkökohtaista. Palveluohjauksen kehittämiseen liittyen esitettiin useita konkreettisia ehdotuksia, kuten kiertävien sosionomien malli, lisäresurssit ja moniammatillinen yhteistyö:

”Palkattaisiin varhaiskasvatuksen sosionomeja vakaan ja tekemään moniammatillista yhteistyötä neuvola ja perhe palveluiden kanssa. (V7)”

”Kaupungeille varhaiskasvatuksen sosionomeja kiertämään taloja kuten veot. Lapsille ryhmiin tunne ja sosiaalisten taitojen ohjausta ja perheille matalan kynnyksen palveluohjausta. (V2)”

”Varhaiskasvatuksen alue tai yksikkökohtaisia sosionomeja, jotka ovat ryhmässä työskentelevän vakasosionomin tukena vrt vakaope/veo. (V3)”

”Kokisin hyödylliseksi saada koulutusta palveluohjaukseen varhaiskasvatuksen työhön. (V1)”

Myös ammattijärjestö Talentian tekemän selvityksen mukaan yli puolet kuntalan varhaiskasvatushenkilöstöstä kokee työolosuhteensa kuormittavaksi. Kuormittavuuteen vaikuttavia tekijöitä oli työmäärä, henkilöstöpula ja johtaminen. Työtehtävien määrä ja lapsimitoitus koettiin liian suureksi työaikaan suhteutettuna. Myös lisätehtäviin esimerkiksi ruokahuoltoon tulisi palkata oma henkilöstönsä, jotta varhaiskasvatuksen sosionomit, opettajat ja päiväkodin johtajat saisivat keskittyä osaamisen keskeiseen tehtävään lapsen kasvatuksessa, opetuksessa ja päiväkodin johtamisessa. Talentia on keksinyt ehdotuksen henkilöstöpulan ratkaisuksi: 1+1+1- malli, jossa jokaisessa päiväkotiryhmässä toimii varhaiskasvatuksen opettaja, yksi varhaiskasvatuksen sosionomi ja yksi varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. (Talentia 2025b.)

4.6 Perheiden palvelutarpeet ja tuen tarpeet

Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että lapsiperheiden hyvinvointi Suomessa jakautuu eriarvoisesti: vaikka valtaosa lapsista voi hyvin, tietyillä perheillä, kuten yksinhuoltaja- ja monilapsisilla perheillä, on kasautuvia haasteita esimerkiksi toimeentulossa ja arjen sujuvuudessa. Taloudellinen kuormitus ja arjessa perheen yhteisen ajanpuute voivat heikentää vanhemman jaksamista, mikä on usein yksi lastensuojelun asiakkuuksien taustatekijöistä. Myös työssäkäyvät vanhemmat kokevat arjessaan riittämättömyyttä ja tuen tarvetta. Näiden ilmiöiden voidaan nähdä heijastavan laajempia yhteiskunnallisia rakenteita – on esitetty, että yhteiskunnan todellinen laatu näkyy siinä, miten hyvin se kykenee tukemaan kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia, kuten lapsia. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 13-14.)

Tämä kehitys ilmenee selkeästi myös tässä opinnäytetyössä kerätyssä aineistossa. Kyselyyn vastaajista 62,5 % koki, että perheiden palvelutarpeet ovat lisääntyneet. Vanhemmat hakevat tukea erityisesti jaksamiseen, kasvatukseen, lasten käytökseen ja perhedynamiikkaan liittyvissä asioissa. Kyselyyn vastanneiden ammattilaisten mukaan yhteiskunnalliset muutokset näkyvät yhä konkreettisemmin perheiden arjessa:

”Yhteiskunnalliset ilmiöt näkyvät yhä vahvemmin perheen hyvinvoinnissa, lasten haasteet esimerkiksi itsesäätelyssä ja keskittymiskyvyssä lisääntynyt, vanhempien jaksaminen tuntuu olevan enemmän kortilla nykyään. (V7)”

” Perheissä enemmän haasteita lasten käyttäytymisen kanssa (V2)”

Vanhempien tuen tarve vaihtelee huolenaiheen, perheen voimavarojan ja sosiaalisen tukiverkoston mukaan. Halmen ja Perälän (2014, 225) mukaan noin joka kymmenes vanhempi kokee useita samanaikaisia huolia ja nämä perheet tarvitsevat todennäköisesti sekä yleisiä että kohdennettuja palveluja. Vaikka vanhemmat kokevat saavansa hyvin apua lapsen kasvuun kehitykseen liittyviin huoliin, vanhemmuuteen ja perhetilanteeseen liittyvä tuki jää usein vähäiseksi. Yksi keskeinen syy avun puutteeseen on se, ettei vanhemmilla aina ole tietoa siitä, millaisiin palveluihin heillä on oikeus tai mistä apua voi hakea. Lisäksi ehkäisevien palvelujen rajalliset resurssit, viiveet huolten tunnistamisessa ja arkea tukevien rakenteiden vähäisyys vaikeuttavat tuen saamista. Vanhempia tulisikin tukea haakeutumaan palveluihin tarjoamalla selkeää ja saavutettavaa tietoa sekä vahvistamalla heidän osallisuutta palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä. Tuen saannin haasteet näkyvät konkreettisesti myös ammattilaisten kokemuksissa perheiden arjessa:

”Ei kaikki tiedä mihin palveluihin heillä on oikeus. Menee monta arvokasta vuotta lapsen elämässä hukkaan, kun ei saa tukea. (V1)”

5 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää varhaiskasvatuksen sosionomien näkemyksiä palveluohjauksen merkityksestä, toteutumisesta ja kehittämistarpeista varhaiskasvatuksen kontekstissa. Kyselyn perusteella voidaan todeta, että palveluohjaus on sosionomien työssä keskeinen, mutta osin näkymätön ja rakenteellisesti aliresursoitu osa-alue. Palveluohjaus koettiin tärkeäksi keinoksi tukea lapsiperheitä, tunnistaa huoli varhain ja ennaltaehkäistä laajempia ongelmia. Sosionomin vahvuudet, kuten perhelähtöinen ajattelu, rohkeus puuttua asioihin ja vuorovaikutuksellinen työote, nähtiin keskeisenä palveluohjauksen toteuttamisessa. Vastauksista ilmeni, että sosionomien osaaminen ei aina pääse esiin, ja heidän tehtävänkuvansa sekoittuu usein muihin ammattirooleihin. Tämä vaikeuttaa palveluohjauksen systemaattista toteuttamista ja korostaa työnkuvan ja roolien selkeyttämisen tarvetta.

Palveluohjauksen toteutumista haastavat resurssien puute, ajan riittämättömyys ja yhteisten toimintamallien puuttuminen. Sosionomit kaipaisivat palveluohjauksen toteuttamiseen selkeitä rakenteita ja tukea työyhteisöltä ja johdolta. Palveluohjaus jäi kyselyn mukaan usein yksittäisten työntekijöiden vastuulle ja oli riippuvaista henkilöstön omasta kiinnostuksesta ja jaksamisesta. Kyselyn vastauksissa esitettiin usein konkreettisia kehittämissuhteita. Palveluohjausta tulisi vahvistaa esimerkiksi lisäämällä kiertävien sosionomien toimintamalleja, varaamalla erillistä työaika palveluohjaukselle sekä lisäämällä koulutusta ja yhteistyötä eri toimijoiden, kuten neuvolan ja perhetyön kanssa. Matalan kynnyksen kohtaamiset, perheiden osallisuuden tukeminen ja arjen huolien kuuleminen nähtiin tärkeinä toimintatapoina.

Johtopäätöksinä voidaan todeta, että varhaiskasvatuksen sosionomit ovat halukkaita ja kykeneviä toteuttamaan ennaltaehkäisevää palveluohjausta osana arjen kasvatustyötä, mikäli heidän osaamistaan hyödynnetään ja tuetaan rakenteellisesti. Palveluohjauksen kehittäminen tukisi lasten ja perheiden hyvinvointia sekä vahvistaisi varhaiskasvatuksen moniammatillista ja perhelähtöistä työtä.

Opinnäytetyöprosessin aikana vahvistui käsitykseni siitä, kuinka keskeinen rooli sosionomeilla voi olla varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa. Sosionomin työnkuva näyttäytyy kyselyn perusteella moniulotteisena ja täynnä potentiaalia perheiden kokonaisvaltaisessa tukemisessa. Samalla nousi esiin se, kuinka epäselvänä työnkuva edelleen koetaan monessa yksikössä, mikä rajoittaa palveluohjauksen toteuttamista käytännössä.

Aiempi kokemukseni varhaiskasvatuksen kentältä on osoittanut, että monet perheet kokevat tarvitsevänsä tukea ja neuvoja arjen haasteisiin liittyen – erityisesti tilanteissa, joissa tarvitaan ohjausta palveluihin hakeutumisessa tai omien oikeuksien ja mahdollisuuksien ymmärtämisessä. Tämä opinnäytetyö on syventänyt ymmärrystäni siitä, kuinka tärkeässä roolissa sosionomit voivat toimia palveluohjauksen toteuttajina.

Opinnäytetyön eettisyys toteutui siten, että noudatin hyvää tieteellistä käytäntöä ja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) ohjeistusta. Kyselylomake laadittiin huolellisesti ja sen mukana toimitettiin kattava saateteksti, jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta, anonymiteetistä ja vapaaehtoisuudesta. Vastaajat saivat vastata täysin nimettömästi ja vastauksia käsiteltiin luottamuksellisesti. Olen pyrkinyt aineiston analyysissä avoimuuteen ja vastuullisuuteen, jotta vastaajien ääni tulisi mahdollisimman autenttisesti esiin.

Luotettavuutta arvioitaessa on tärkeää huomioida vastausmäärän vähäisyys, mikä rajaa tulosten yleistettävyyttä. Tästä huolimatta vastaukset olivat sisällöllisesti vahvoja, pohdiskelevia ja osoittivat aitoa kiinnostusta aiheeseen. Niistä välittyi ammatillinen näkemys ja kokemus sosionomin työstä varhaiskasvatuksessa. Aineistolähtöinen lähestymistapa ja jatkuva reflektio omaan tutkijan rooliini tukevat tulosten luotettavuutta. Vaikka minulla on aikaisempaa työkokemusta varhaiskasvatuksesta, olen tietoisesti pyrkinyt siihen, ettei oma taustani ohjaisi tulkintaa liiaksi.

Opinnäytetyön tulokset tarjoavat hyödyllistä ja käytännönläheistä tietoa, jota voidaan hyödyntää monin tavoin. Ne voivat tukea varhaiskasvatuksen yksiköiden sisäistä kehittämistyötä, edistää sosionomien tehtävänkuvan ja ammatti-identiteetin kirkastamista sekä tarjota työnantajille ja esihenkilöille näkökulmia sosio-

nomien osaamisen parempaan hyödyntämiseen. Palveluohjaus näyttäytyy merkittävänä työmuotona, joka tukee perheiden arkea, ehkäisee ongelmien kasaantumista ja rakentaa luottamusta varhaiskasvatukseen ja perheiden välille.

Työ tuo esiin myös selkeitä kehittämistarpeita. Rakenteet eivät aina mahdollista sosionomin osaamisen täysipainoista hyödyntämistä. Haasteita aiheuttavat esimerkiksi ajankäyttö, epäselvä työnjako ja resurssien puute. Nämä tekijät vaativat huomiota sekä yksikötasolla että laajemmin organisaatorakenteissa. Esihenkilöiden ja työnantajien rooli nousee keskeiseksi työnkuvan selkeyttämisessä ja riittävien edellytysten turvaamisessa palveluohjauksen toteuttamiselle. Työ antaa myös arvokasta tietoa koulutuksen kehittämiseen – erityisesti siitä, millaisia valmiuksia ja rakenteita tarvitaan, jotta sosionomi voi toteuttaa palveluohjausta tehokkaasti ja asiakaslähtöisesti.

Yhteenvedon perusteella nousi selkeitä ja yhteneväisiä teemoja, jotka liittyivät erityisesti palveluohjauksen merkitykseen, työnkuvan epäselvyyteen sekä perheiden ennaltaehkäisevään tukemiseen. Tulokset antavat suuntaa jatkotutkimukselle, esimerkiksi siitä, millaisia rakenteellisia ratkaisuja tarvitaan sosionomi roolin vahvistamiseksi osana varhaiskasvatuksen moniammatillista tiimiä.

Koen, että sosionomeilla olisi paljon annettavaa moniammatillisessa yhteistyössä, erityisesti silloin, kun tarvitaan laaja-alaista ymmärrystä perheiden tilanteista ja palvelujärjestelmästä. Sosionomin osaaminen yhdistää pedagogisen arjen tuntemuksen, sosiaalialan tietopohjan ja eettisesti sensitiivisen työtteen. Näin ollen sosionomi toimii siltana perheiden ja muiden palveluiden välillä.

Oman ammatillisen kasvuni kannalta tämä opinnäytetyö on lisännyt ymmärrystäni siitä, kuinka tärkeää on tehdä omaa asiantuntijuutta näkyväksi ja perustella sen merkitystä osana tiimityötä ja perheiden tukemista. Uskon, että sosionomeilla on tulevaisuudessa entistä merkittävämpi rooli varhaiskasvatuksen hyvinvointityössä – edellyttäen, että he saavat siihen tarvittavan ajan, tuen ja arvostuksen.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Arena ry 2017. Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren. Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. Ammattikorkeakoulujen rehtori-neuvosto Arena ry:n työryhmän selvitys sosiaalialan tilanteesta ja kehityksestä 2017. Viitattu 23.1.2025 https://www.arena.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arena_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?_.

Halme, N & Perälä, M-L. 2014. Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa Lammi- Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 216–226. Viitattu 15.5.2025 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Hänninen, K. 2007. Asiakaslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Helsinki: States. Viitattu 4.3.2025 <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75697/R20-2007-VERKKO.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Karila, K., Kosonen, T. & Järvenkallas, S. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030. Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstöosaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30.

Kero, K. & Kosunen, S. 2022. Yhdessä etsien ratkaisuja perheiden palveluohjauksessa. Teoksessa Blommila, K., Juntunen, M. & Kosunen, S (toim.). 2022. Puheenvuoroja palveluohjauksesta. Suomen palveluohjausyhdistys, SPO ry. Keuruu: Printek Oy, 160–168.

Kiili, J., Jaakola, A-M., Anis, M., Lamponen, T. & Stenvall, E. 2024. Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö. Gaudeamus Oy.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lammi- Taskula, J. & Karvonen, S. 2014. Johdanto. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print- Suomen Yliopistopainos Oy, 13–22. Viitattu 14.5.2025 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Lastensuojelulaki 417/2007. Viitattu 23.3.2025 https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2007/417#OT0_OT0.

Malin- Kaartinen, K. 2022. Hyvän kohtaamisen merkitys palveluohjauksessa. Teoksessa Blommila, K., Juntunen, M. & Kosunen, S (toim.). 2022. Puheenvuoroja palveluohjauksesta. Suomen palveluohjausyhdistys, SPO ry. Keuruu: Printek Oy, 32–37.

Nivala, E. & Rynnänen, S. 2024. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillistä ja kestävää elämää. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Nivala, E. & Rönkkö, S. 2021. Varhaiskasvatuksen sosionomin asiantuntijuus ja sosiaalipedagoginen osaaminen. Teoksessa Fonsen, E., Koivula, M., Korhonen, R. & Ukkonen- Mikkola, T. (toim.). Varhaiskasvatuksen asiantuntijat. Yhteistyössä eteenpäin. Suomen varhaiskasvatus ry.

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. Viitattu 20.12.2024 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf.

Opetushallitus 2024a. Mitä on varhaiskasvatus? Viitattu 20.12.2024 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>.

Opetushallitus 2024b. Tietoa varhaiskasvatuksesta monialaisen yhteistyön tueksi. Viitattu 20.12.2024 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietoa-varhaiskasvatuksesta-monialaisen-yhteistyon-tueksi>.

Paavola, A. 2020. Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Lastensuojelun vaikutukset eri ammattiryhmien toimintatapoihin. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy.

Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T. & Vepsä, P. 2019. Ammattina sosionomi. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Reedy, C.K. & McGrath, W.H. 2010. Can you hear me now? Staff- parent communication in childcare centres. *Early Child Development & Care*. 180(3), 347-357. Viitattu 22.4.2025 <https://doi.org/10.1080/03004430801908418>.

Rintakorpi, K. & Holmikari, J. 2021. Sosiaalipedagogisen osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen varhaiskasvatuksessa. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2021. vol 22.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. 1. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Saaranen- Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2012. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. 2. vedos. Tampereen yliopisto.

Salmi, M. & Närvi J. 2022. Toimeentulo- ongelmat tuovat monenlaisia hyvinvoinnin eroja lapsiperheisiin. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 12.1.2025

<https://thl.fi/-/toimeentulo-ongelmat-tuovat-monenlaisia-hyvinvoinnin-eroja-lapsiperheisiin>.

Seppänen, H., Simola, T., Berschewsky, T. & Tirkkonen, O. 2025. Lapsen ja perheen tukena. 5., uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Sinkkonen, J. & Korhonen, L. 2016. Pulassa lapsen kanssa. 2., tarkistettu painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Suuntaviivat lastenneuvolatoiminnan järjestämisestä kunnille. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:13. Helsinki. Viitattu 23.3.2025 https://stm.fi/documents/1271139/1447712/Julkaisuja_2004_13.pdf/c26b6115-71f0-4a18-a8b9-2cb8cb65dc2a.

Stenvall, E., Laitinen, J. & Kosonen, R. 2024. Lapsiperheiden ahdinko näkyy SOS- Lapsikylän ehkäisevässä työssä- ”Meillä ei yhteiskuntana ole varaa menettää yhtään lasta tai nuorta”. SOS Lapsikylä. Viitattu 11.1.2025 <https://www.sos-lapsikyla.fi/blog/2024/11/26/lapsiperheiden-ahdinko-nakyy-sos-lapsikylan-ehkaisevassa-tyossa-meilla-ei-yhteiskuntana-ole-varaa-menettaa-yhtaan-lastai-nuorta/>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2025. Seurakunnat perheen ja parisuhteen tukena. Viitattu 24.3.2025 <https://evl.fi/apua-ja-tukea/ihmisuhteet/seurakunnat-perheen-ja-parisuhteen-tukena/>.

Suomen vanhempainliitto ry 2025. Varhaiskasvatuksen hyvinvointityö. Viitattu 12.1. 2025 <https://vanhempainliitto.fi/vanhempainliiton-toiminta/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-hyvinvointityo/>.

Suominen, S. 2022. Palveluohjaus Ruotsissa ja Suomessa- näkökulmia asiakaslähtöisyyteen. Teoksessa Blommila, K., Juntunen, M. & Kosunen, S (toim.). 2022. Puheenvuoroja palveluohjauksesta. Suomen palveluohjausyhdistys, SPO ry. Keuruu: Printek Oy, 19–21.

Talentia 2025a. Henkilöstö ja kelpoisuudet varhaiskasvatuksessa. Viitattu 11.1.2025 <https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatustilain-kelpoisuuksia-ja-henkilostorakennetta-koskevat-saannokset-sosionomien-osalta/>.

Talentia 2025b. ”Joka aamu töihin tullessa pitää rakentaa henkilöstöpalapeli uudelleen” – Työtehtävien määrä, henkilöstöpula ja johtamisen puutteet kuormittavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Viitattu 25.4.2025 <https://www.talentia.fi/uutiset/joka-aamu-toihin-tullessa-pitaa-rakentaa-henkilostopalapeli-uudelleen-tyotehtavien-maara-henkilostopula-ja-johtamisen-puutteet-kuormittavat-varhaiskasvatuksen-henkilostoa/>.

Talentia 2025b. Varhaiskasvatuksen sosionomi. Viitattu 11.1.2025 <https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatustilain-sosionomin-tehtavakuva/>.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Lapsiperheiden kotipalvelu. Viitattu 23.3.2025 <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/lapsiperheiden-kotipalvelu>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turja, L. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 38–55.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 1. painos. Helsinki. Viitattu 20.12.2024 https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf.

Valli, R. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS- kustannus.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. Jyväskylä: PS- kustannus.

LIITTEET

Liite 1 Saatekirje

Liite 2 Kyselylomake

Liite 1 1(2) Saatekirje

Hei,

Olen sosionomiopiskelija Lapin ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötäni aiheesta Palveluohjaus varhaiskasvatuksessa. Kiitos, että osallistut kyselyyn, joka käsittelee varhaiskasvatuksen sosionomin roolia ja palveluohjausta varhaiskasvatuksen kentällä.

Kyselyn tavoitteena on selvittää, millaisena varhaiskasvatuksen sosionomit kokevat palveluohjauksen merkityksen osana omaa työtään ja lapsiperheiden tukemista. Kysely on tarkoitettu kaikille varhaiskasvatuksessa työskenteleville sosionomeille.

Vastaukset kerätään anonyymisti, eikä yksittäisiä vastaajia voi tunnistaa aineistosta. Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti ja niitä käytetään ainoastaan opinnäytetyöni tutkimustarkoituksiin.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja vie aikaa noin 10 minuuttia. Kysely on avoinna 31.3.2025 saakka.

Lämmin kiitos osallistumisestasi!

Mikäli sinulla on kysyttävää, otathan rohkeasti yhteyttä:

Anni Kuukasjärvi

Sosionomiopiskelija (AMK)

anni.kuukasjarvi@edu.lapinamk.fi

Liite 2 2(2) kyselylomake

1. Taustatiedot

- Minkälainen koulutustausta sinulla on?
 - Varhaiskasvatuksen sosionomi (AMK)
 - Sosionomi (AMK)

2. Sosionomin työnkuva ja vahvuudet varhaiskasvatuksessa

- Miten kuvailisit sosionomin työnkuvaa varhaiskasvatuksessa?
- Mitkä asiat koet sosionomin vahvuuksiksi työssäsi?

3. Palveluohjauksen merkitys ja hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa

- Miten arvioit palveluohjauksen merkitystä sosionomin työssä varhaiskasvatuksessa?
- Millaisissa tilanteissa palveluohjausta hyödynnetään varhaiskasvatuksen arjessa?
- Miten näet palveluohjauksen ennaltaehkäisevän työtteen merkityksen varhaiskasvatuksessa?

4. Palveluohjauksen kehittäminen

- Miten varhaiskasvatuksen palveluohjausta voitaisiin mielestäsi kehittää entisestään?

5. Lasten ja perheiden palvelutarpeet

- Miten näet lasten ja heidän perheidensä nykyiset palvelutarpeet?
 - Ennallaan
 - Lisääntynyt
 - Vähentynyt
 - En osaa sanoa
- Jos vastasit "lisääntynyt", miten palvelutarpeet ovat muuttuneet?
- Mistä asioista huoltajat yleensä hakevat tukea varhaiskasvatuksen henkilökunnalta?
- Miten perheiden arkea voitaisiin parhaiten tukea varhaiskasvatuksessa?